

Helse- og omsorgsdepartementet

Bergen, den 10.mai 2024

Innspill til Nasjonal strategi for livskvalitet

Verdighetsenteret takker for muligheten til å gi innspill på utkast til Nasjonal strategi for livskvalitet.

Vi støtter opp om arbeidet med en nasjonal livskvalitetsstrategi, og er svært positive til at måling av livskvalitet løftes frem som et viktig grunnlag for samfunnsutvikling, for helsepolitikken og øvrige politikkområder.

Verdighetsenteret er et tverrfaglig nasjonalt kompetansesenter som formidler og utvikler kunnskap innen eldreomsorg. Vi har et særlig fokus på sårbare gamle, etikk og den økende andelen personer med demens. Vi jobber for en verdig alderdom for alle gjennom å heve kompetansen til helsepersonell og alle som jobber med frivillighetskoordinering og aktivitet i eldreomsorgen. Våre fagfelt er palliasjon, frivillighet og kultur, akuttmedisin, praktisk implementering og kommunikasjon. Forskning viser at opplevelse av verdighet er viktig for menneskers livskvalitet (1). Vi ønsker en livskvalitetsstrategi velkommen som et viktig bidrag for et verdig liv for alle, og en verdig alderdom når den tid kommer.

I vårt arbeid ser vi den betydelige verdien av et godt samarbeid med frivillig sektor når det gjelder å tilrettelegge for deltakelse i aktivitet og sosialt fellesskap for dem som av ulike årsaker strever med å oppsøke dette på egenhånd. Vi ser også at det er vanskelig å måle den effekten dette har for livskvalitet. Et resultat av dette kan bli at det som ikke er målbart ikke prioriteres når planer skal legges i kommunene. Det er viktig at det finnes plass i kommunebudsjettene for de faktorene som skaper et godt grunnlag for samarbeid. Her ser vi at kompetanse og ressurser for å koordinere samarbeidet med frivillige i helse- og omsorgstjenestene er av stor betydning. Dette er noe som det også vises til i folkehelsemeldingen Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar (2).

Når måling av livskvalitet settes i system gjennom en nasjonal strategi tilrettelegges det for at målingene får en effekt på politikktutforming. Vi er positive til at det utvikles et system for å følge opp at livskvalitet får større prioritet i planer og budsjetter på tvers av sektorer. Dette kan føre til faktisk politikktutforming og tiltak som fremmer samarbeid på tvers av sektorer for samfunnsdeltakelse for alle.

Vi har noen innspill til arbeidet med den videre strategien:

Barrierer for deltakelse.

Deltakelse i aktivitet og sosialt fellesskap hører til under livskvalitetsdimensjonene sosialt fellesskap og Fritid og kultur. Det finnes barrierer for deltakelse for innbyggere som lever med ulik grad av nedsatt funksjon eller redusert sosialt nettverk. Vi har i vårt arbeid hovedfokus på de barrierene som eldre opplever for deltakelse som følge av en sårbar livssituasjon.

Fremover blir det viktigere enn noensinne å kartlegge disse barrierene og ha gode metoder for å fange dem opp i målingene som gjøres. Med den demografiske utviklingen hvor en stor del av befolkningen vil være i kategorien eldre, er det viktig å ligge i forkant for å utjevne sosiale forskjeller i livskvalitet. Livssituasjonen for mange eldre vil innebære å klare seg selv i eget hjem lengre. Vi vet at deltakelse og tilhørighet i fellesskap er en viktig fremmer for god helse. Kunnskap om barrierer for deltakelse, samt tiltak for å tilrettelegge for deltakelse for alle uavhengig av alder, livssituasjon og helseutfordringer er derfor viktig.

Metode for måling av livskvalitet

Det pekes i utkastet på at det i dag er noen grupper som er underrepresenterte i svarene på livskvalitetsundersøkelser. Blant annet gjelder dette eldre over 80 år.

Det er viktig at det i strategien fremkommer hvordan det skal arbeides for at livskvalitetsmålingene skal bli så representative som mulig. Dersom status for livskvalitet for eldre over 80 år ikke kommer til syne i målingene, vil behov for tiltak for å øke livskvalitet for denne gruppen ikke komme til syne og dermed ikke bli prioritert, når resultater fra målinger skal gå over i utforming av politikk. Hvilke typer undersøkelser vil føre til bredere deltakelse i denne målgruppen? Hvordan samarbeide med helse- og omsorgstjenestene for å øke deltakelse blant eldre som bor hjemme og mottar tjenester fra kommunen, og også blant de som bor på institusjon?

Særlig bekymret er vi for at det ikke kommer til syne i utkastet til strategi hvordan det skal sikres at personer som lever med kognitiv svikt og demens får sin stemme hørt i livskvalitetsmålingene. Her må det utarbeides metoder for å sikre deltakelse. Vi anbefaler at kompetansemiljøer med spisskompetanse på kartlegging av behovene til personer med demens, samt medvirkningsprosesser for personer med demens koples på i arbeidet med å utarbeide dette. Nasjonalt senter for aldring og helse og Nasjonalforeningen for folkehelsen har spisskompetanse på dette området.

Tiltak for å følge opp resultatene av målingene – fra resultater til politikk

Vi mener at det vil være av stor betydning at det utarbeides en handlingsplan med konkrete tiltak for å sikre at resultatet av målingene blir omsatt til politikk. I arbeidet med handlingsplanen er medvirkningsprosesser som involverer ulike sektorer / innbyggergrupper viktig for å sikre relevans og forankring.

Det er viktig med gode og tydelige tiltak for at resultatene av målingene skal kunne følges opp og at målingene får effekt på politikktutvikling nasjonalt og lokalt. Legger vi til grunn at deltakelse i aktivitet og sosialt fellesskap er viktig for god livskvalitet, må vi se på hva som skal til for at de som ikke klarer å oppsøke dette av egen hjelp kan få delta på lik linje. I helse- og omsorgstjenestene er viktige faktorer god bemanning, ressurser og kompetanse som gjør det mulig å ivareta sosial omsorg for de innbyggerne som har behov for det.

Samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor på helse- og omsorgsfeltet har stor betydning for at alle skal ha lik tilgang på aktivitet og sosialt fellesskap. Tiltak for å sikre frivillig sektor gode

rammevilkår er derfor nødvendig. Det er også nødvendig med tiltak for at ledere og ansatte i kommunens helse- og omsorgssektor har kompetanse og ressurser til å tilrettelegge for et samarbeid som er godt for alle parter. Vi vil derfor oppfordre til at det tydeliggjøres i strategi/handlingsplan/politiske meldinger knyttet til strategien hva som skal til for at dette samarbeidet skal bli godt. Det er også viktig å få en tydelig ansvarsfordeling. Hva forventes det at kommunen skal ha ansvar for, og hva skal frivillig sektor og andre sektorer ha ansvar for? Vi ser at det å utvikle livskvalitetsprofiler er et godt grep som kan gi grunnlag for utvikling av helhetlig frivillighetspolitikk lokalt. Dette kan legge et godt grunnlag for samskapning mellom frivillig og kommunal sektor, forutsatt at ressurser og kompetanse er på plass.

Forslag til indikatorer:

- Under Sosialt fellesskap: Deltar i aktiviteter drevet av frivillige
- Under arbeid og arbeidsmiljø: Pårørenderollen har ført til negativ endring i arbeidssituasjonen
- Under helse: Opplevd ensomhet
- Under Natur og nærmiljø: Tilbud og fasiliteter er tilgjengelig

Verdighetsenteret ser frem til å følge prosessen med å ferdigstille strategi for livskvalitet og tilhørende handlingsplan, og vi bidrar gjerne med vår kompetanse.

Referanse:

1. Tranvåg, O. (18.juni 2017) I verdighetens navn. Aldringoghelse.no.
<https://www.aldringoghelse.no/i-verdighetens-navn/>
2. Meld. St. 15 (2022-2023) Folkehelsemeldinga — Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar (s. 74)

Med vennlig hilsen

Silje B. Eikemo

Daglig leder

Sebastian von Hofacker

Faglig leder